

ISSN 2414-05-62

DOI: <https://doi.org/10.31618/vadnd.v1i14>

ВСЕУКРАЇНЬСКА АСАМБЛЕЯ ДОКТОРІВ
НАУК З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПУБЛІЧНЕ УРЯДУВАННЯ PUBLIC MANAGEMENT

№ 4 (14) — червень 2018 (спецвипуск)

*Збірник підготовлений у науковому партнерстві
з Українською Технологічною Академією*

Українська
Технологічна Академія

IIAS
International Institute
of Administrative Sciences

NISPAcee
THE NETWORK OF INSTITUTES AND
SCHOOLS OF PUBLIC ADMINISTRATION
IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2018

Редакція

Головний редактор
Романенко Євген Олександрович,
доктор наук з державного управління,
професор, академік Української Технологічної
Академії, Міжнародної Кадрової Академії
та Академії наук публічного управління,
заслужений юрист України

Заступник головного редактора
Чаплай Ірина Віталіївна,
кандидат наук з державного управління

Випусковий редактор *А. А. Тютюнюк*
Комп'ютерне макетування *А. П. Нечипорук*

Публічне урядування
Свідоцтво KB 21596-11496 P

Видається з листопада 2015 року
Періодичність: 1 раз на квартал + 1 на рік
Друкується за рішенням Вченої ради
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(Протокол № 5 від 30.05.2018)

Видання є таким, що реферується в міжнародних
наукометричних базах Index Copernicus,
РИНЦ та КіберЛенінка, у вітчизняній
реферативній базі даних “Україніка наукова”
та українському реферативному журналі
“Джерело”.

Збірник внесено до Переліку наукових фахових
видань з державного управління
(Наказ Міністерства освіти і науки України
від 10.05.2017 № 693).

Відповідальність за зміст, достовірність фактів,
цитат, цифр несуть автори матеріалів. Редакція
залишає за собою право на незначне редагування
і скорочення (зі збереженням авторського стилю та
головних висновків). Редакція не завжди поділяє
думки авторів та не несе відповідальності за надану
ними інформацію. Матеріали подано
в авторській редакції.

Передрук — тільки з дозволу редакції.

Адреса редакційної колегії: Андріївський узвіз,
буд. 11, оф. 68, м. Київ, Україна, 04070
E-mail: Assembly2015@ukr.net
www.vadnd.org.ua

Адреса видавництва:
ДП “Видавничий дім “Персонал”
просп. Червонозоряний, 119, літ. XX,
Київ, Україна, 03039

Editorial

Editorial in Chief
Yevgen Oleksandrovych Romanenko,
Doctor of sciences in Public Administration, Professor,
Academician of the Ukrainian Technological Academy,
International Personnel Academy and Academy
of Sciences of Public Administration,
Honored Lawyer of Ukraine

Deputy Editor
Iryna Vitaliivna Chaplay,
PhD in Public Administration

Managing Editor *Y. A. Hosanchuk*
Computer modeling *A. P. Hechyporuk*

Public management
Certificate KB 21596-11496 P

Published from november 2015
Pereodisity: 4 times on a year + one
Published by the decision of Academic council of
Interregional Academy of Personnel Management
(Protocol № 5 from 30.05.2018)

The edition is such that is reviewed in the interna-
tional scientometric bases Index Copernicus, РИНЦ,
КіберЛенінка and in the domestic abstract database
“Україніка наукова” and ukrainian abstract journal
“Джерело” (Series 3. Social and Human
Sciences. Arts).

The collection included in the list of scientific
professional edition from Public Administration
(Ministry of Education and Science of Ukraine
from 10.05.2017 № 693)

The authors are responsible for the content,
accuracy of the facts, quotes, numbers. The editors
reserves the right for a little change and reduction
(with preservation of the author's style and main
conclusions). Editors can not share the world
views of the authors and are not responsible for the
information provided. Materials filed
in the author's edition.

Reprinting — with the editorial's permission strictly.

Address of the editorial board: 11, Andriyivskyy
Descent, office 68, Kyiv, Ukraine, 04070
E-mail: Assembly2015@ukr.net
www.vadnd.org.ua

Address of the editorial:
ДП “Видавничий дім “Персонал”
ave. Chervonozyornyj, 119 lit. XX,
Kyiv, Ukraine, 03039

Українська
Технологічна Академія

IIAS
International Institute
of Administrative Sciences

NISPAcee
THE NETWORK OF INSTITUTES AND
SCHOOLS OF PUBLIC ADMINISTRATION
IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Головний редактор — Романенко Євген Олександрович, доктор наук з державного управління, професор, академік Української Технологічної Академії, Міжнародної Кадрової Академії та Академії наук публічного управління, заслужений юрист України.

Заступник головного редактора — Чаплай Ірина Віталіївна, кандидат наук з державного управління.

Редакційна колегія

1. Акімова Людмила Миколаївна — кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та природокористування Національного університету водного господарства та природокористування.

2. Андрущенко Тетяна Вікторівна — доктор політичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України.

3. Афонін Едуард Андрійович — доктор соціологічних наук, професор, академік Української Технологічної Академії, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри публічної політики та політичної аналітики Національної академії державного управління при Президентові України.

4. Балашов Анатолій Миколайович — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, президент Всеукраїнської академії наук публічного управління.

5. Бова Тетяна В'ячеславівна — доктор наук з державного управління, доцент, Херсонський національний технічний університет, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування.

6. Бодров Володимир Григорович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управління національним господарством та економічної політики Національної академії державного управління при Президентові України.

7. Бульба Володимир Григорович — доктор наук з державного управління, професор, декан факультету підготовки магістрів державного управління Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

8. Бутирська Тетяна Олександрівна — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управ-

ління та місцевого самоврядування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

9. Валевський Олексій Леонідович — доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень.

10. Ващенко Костянтин Олександрович — доктор політичних наук, Голова Національного агентства України з питань державної служби, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, заслужений економіст України.

11. Вендт Ян Анджей — доктор хабілітований наук про Землю у сфері географії, професор, заступник директора з питань науки та розвитку Інституту океанографії та географії Гданського університету (Польща).

12. Гасвська Лариса Анатоліївна — доктор наук з державного управління, доцент, заступник начальника управління з навчальної роботи — начальник відділу менеджменту знань Національної академії державного управління при Президентові України, професор кафедри управління освітою.

13. Гвожджевiч Сильвія — кандидат наук, кафедра адміністрації та національної безпеки Державної професійної вищої школи ім. Якуба з Парадижа в Гожуві-Великопольському (Гожув-Великопольський, Польща).

14. Гечбайя Бадри Нодарович — доктор економічних наук, асоційований професор, Батумський державний університет ім. Шота Руставелі, факультет економіки і бізнесу. Керуючий департаментом управління бізнесом (Грузія).

15. Гурковський Володимир Ігорович — доктор наук з державного управління, перший заступник директора ВГО “Центр дослідження проблем публічного управління”.

16. Дацiй Надія Василівна — доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту і маркетингу Київського національного лінгвістичного університету.

17. Девадзе Анзор Хемидович — кандидат економічних наук, доктор економіки, професор, Батумський державний університет ім. Шота Руставелі, факультет туризму (Грузія).

18. Денисюк Світлана Георгіївна — доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук Вінницького національного технічного університету.

19. Довгань Валерій Іванович — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Хмельницького університету управління та права.

20. Драган Іван Олександрович — доктор наук з державного управління, професор кафедри менеджменту і маркетингу Київського національного лінгвістичного університету.

21. Драгомирецька Наталія Михайлівна — доктор наук з державного управління, професор кафедри філософських та соціально-політичних наук Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

22. Жулева Гергана — Доктор PhD, виконавчий директор болгарської урядової “Програми доступу до інформації” (Болгарія).

23. Іваницька Ольга Михайлівна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри теорії та практики управління Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського”.

24. Ірвін Студін — Доктор PhD, професор Школи державної політики та управління Університету Торонто, Президент Інституту питань XXI століття, головний редактор і видавець журналу Global Brief (Канада).

25. Кайдашев Роман Петрович — доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

26. Карташов Євген Григорович — доктор наук з державного управління, завідувач кафедри управління проектами та загальнофахових дисциплін, Інститут менеджменту та психології Національної академії педагогічних наук України.

27. Кіслов Денис Васильович — доктор наук з державного управління, доцент, член-кореспондент Української Академії

Наук, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

28. Козаков Володимир Миколайович — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державної політики та суспільного розвитку Національної академії державного управління при Президентові України.

29. Корнієвський Олександр Анатолійович — доктор політичних наук, доцент, завідувач сектору громадянського суспільства Національного інституту стратегічних досліджень.

30. Кринична Ірина Петрівна — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

31. Крюков Олексій Ігорович — доктор наук з державного управління, професор кафедри політології та філософії Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

32. Литвин Юрій Олексійович — доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри державного управління та місцевого самоврядування Академії муніципального управління.

33. Лопушинський Іван Петрович — доктор наук з державного управління, професор, Херсонський національний технічний університет, завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування.

34. Мамічев Олексій Юрійович — доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та історії російського та зарубіжного права Владивостоцького державного університету економіки і сервісу (Росія).

35. Миколайчук Микола Миколайович — доктор наук з державного управління, професор, Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, професор кафедри економічної та фінансової політики.

36. Мікеладзе Едуард Важаєвич — кандидат економічних наук, професор, Хічурський навчальний університет ім. святої Тбел Абусерідзе, факультет економіки та бізнесу (Грузія).

37. Мішель Маффесолі — професор університету ім. Рене Декарта / Сорбонна — Париж V (Париж, Французька республіка).

38. Молодцов Олександр Володимирович — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Івано-Франківського національного технічного університету нафти та газу.

39. Науменко Раїса Андріївна — доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник, Київський національний торговельно-економічний університет, професор кафедри менеджменту.

40. Наумкіна Світлана Михайлівна — доктор політичних наук, професор Державного закладу “Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського” (м. Одеса).

41. Непомнящий Олександр Михайлович — доктор наук з державного управління, академік Академії будівництва України, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, заслужений будівельник України.

42. Новак-Каляєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

43. Новаченко Тетяна Василівна — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри парламентаризму та політичного менеджменту Національної академії державного управління при Президентові України.

44. Олуйко Віталій Миколайович — доктор наук з державного управління, професор, голова Хмельницького обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України.

45. Пархоменко-Куцевіл Оксана Ігорівна — доктор наук з державного управління, радник Голови Національного агентства з питань запобігання корупції.

46. Пивоваров Костянтин Володимирович — доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

47. Пірен Марія Іванівна — доктор соціологічних наук, професор, Чернівець-

кий національний університет імені Юрія Федьковича, завідувач кафедри.

48. Плющ Руслан Миколайович — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету.

49. Половцев Олег Валентинович — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету.

50. Радченко Олександр Віталійович — доктор наук з державного управління, професор надзвичайний Поморської академії в Слупську (Польща).

51. Ромат Євгеній Вікторович — доктор наук з державного управління, завідувач кафедри маркетингу та реклами Київського національного торговельно-економічного університету.

52. Руденко Ольга Мстиславівна — доктор наук з державного управління, доцент, директор Науково-дослідного інституту публічного адміністрування та менеджменту Чернігівського національного технологічного університету.

53. Ручка Анатолій Олександрович — доктор соціологічних наук, професор, Інститут соціології НАН України, головний науковий співробітник.

54. Саханенко Сергій Єгорович — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України.

55. Сіцинська Майя Володимирівна — доктор наук з державного управління, професор кафедри філософії та політології Національного університету державної податкової служби України.

56. Слінько Олександр Анатолійович — доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології та політичного управління Воронежської філії Російської академії народного господарства та державної служби при Президенті Російської Федерації (Росія).

57. Соболева Наталя Іванівна — доктор соціологічних наук, старший науковий співробітник, Інститут соціології НАН України, провідний науковий співробітник.

58. Сурай Інна Геннадіївна — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри парламентаризму та політичного менеджменту Національної академії державного управління при Президентові України.

59. Суший Олена Володимирівна — доктор наук з державного управління, доцент, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, завідувач лабораторії.

60. Тадеуш Троціковскі — доктор наук про управління, професор, член-кореспондент Регіональної Академії Менеджменту, Голова Правління Регіонального Центру Європейської Інтеграції (Польща).

61. Усаченко Лариса Михайлівна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, заслужений діяч науки і техніки України.

62. Халецька Аліна Анатоліївна — доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри менеджменту організацій та зовнішньоекономічної діяльності Волинського інституту економіки та менеджменту.

63. Філіпенко Тетяна В'ячеславівна — доктор наук з державного управління, професор Міжрегіональної Академії управління персоналом.

64. Чаплай Ірина Віталіївна — кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного адміністрування Міжре-

гіональної Академії управління персоналом, виконавчий директор Президії громадської організації “Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління”.

65. Червякова Ольга Володимирівна — доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

66. Чернишов Юрій Георгійович — доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри Алтайського державного університету, директор Алтайської школи політичних досліджень (Росія).

67. Шайгородський Юрій Жанович — доктор політичних наук, доцент, головний науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.

68. Шпак Юрій Валерійович — доктор наук з державного управління, професор кафедри економіки підприємства Східноєвропейського університету економіки і менеджменту.

69. Якимчук Аліна Юріївна — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування.

70. Яутріте Брієде — доктор юридичних наук, професор, Латвійський університет, юридичний факультет (Латвія).

Editor in Chief — Yevhen Oleksandrovych Romanenko, Doctor of sciences in Public Administration, Professor, Academician of the Ukrainian Technological Academy, International Personnel Academy and Academy of Sciences of Public Administration, Honored Lawyer of Ukraine

Deputy Editor — Iryna Vitaliivna Chaplay, PhD in Public Administration.

Editorial board

1. Lyudmila Nikolayevna Akimova — PhD of economic science, assistant professor, assistant professor of the Department of finance and environmental sciences of the National University of Water and Environment.

2. Tetiana Viktorivna Andrushchenko — Doctor of Political Science, Professor, leading researcher of the Institute of Higher Education of National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

3. Eduard Andriyovych Afonin — Doctor of sociological science, Professor, Professor of the Department of Political Analysis and Forecasting of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine.

4. Anatolii Mykolaiovych Balashov — Doctor of science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management, President of the Ukrainian Academy of Science of Public Administration.

5. Tetiana Viacheslavivna Bova — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor of the Dept. of Public Administration and Local Self-Government of the Kherson National Technical University.

6. Volodymyr Hryhorovych Bodrov — Doctor of economic science, Professor, Head of the Dept. of administration of National Economy and Economic Policy of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

7. Volodymyr Hryhorovych Bulba — Doctor of Science in Public Administration, Professor, Dean of the Faculty of Masters Preparation of Public Administration of the Kharkov Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

8. Tetiana Oleksandrivna Butyrska — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor of the Dept. of Public Administration and Local Self-government of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas.

9. Oleksii Leonidovych Valevskyi — Doctor of science in Public Administration, Senior Researcher, Senior Research of the National Institute for Strategic Studies.

10. Kostiantyn Oleksandrovych Vashchenko — Doctor of Political Sciences, Head of the National Agency of Ukraine on Civil Service, member-correspondent of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Honored Economist of Ukraine.

11. Andrzej Jan Wendt — Habilitovany doctor of Earth Sciences in the field of geography, professor, Deputy Director from questions of Science and Development of Institute of the Oceanography and Geography of the Gdansk University (Poland).

12. Larysa Anatoliivna Haievska — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor, Depchief of Management from Educational Work is a Chief of Department of Management of Knowledge of the National Academy of State Administration at President of Ukraine, Professor of Department of Management Education.

13. Sylvia Hvozhdzhyevich — Candidate of Science, Dept. of Administration and the National Security of State Higher Professional School. named Jakub from Paradyzhu in Lublin-Velykopolckomu (Gorzow Wielkopolski, Poland).

14. Badry Nodarovych Hechbayya — Doctor of Economics, Professor Asotsiirrovanyy, Batumi State University of Shota Rustaveli. Faculty of Economics and Business. Managing of the Dept. of business management (Georgia).

15. Volodymyr Ihorovych Hurkovskyi — Doctor of science in Public Administration, First Deputy Director of the NGO "Center of studies of problems of public administration".

16. Dadiy Nadezhda Vasilivna — Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Head of the Department of Management and Marketing of the Kyiv National Linguistic University.

17. Anzor Hemydovych Devadze — Candidate of economic science, Doctor of Economics, professor, Sh. Rustaveli Batumi State University, Dept. of Tourism (Georgia).

18. Svitlana Heorhiivna Denysiuk — Doctor of Political Science, Professor of the Dept. Sociopolitical Sciences of the Vinnitsa National Technical University.

19. Valerii Ivanovych Dovhan — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor of the Dept. of Public Administration and Local Self — government of Khmelnytsky University of Management and Law.

20. Dragan Ivan Alexandrovich — Doctor of Science in Public Administration, Professor of Management and Marketing Department of Kyiv National Linguistic University.

21. Nataliia Mykhailivna Drahomiretska — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of Philosophy and Social and Political Sciences of the Odessa Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

22. Gargana Zhuleva — Doctor PhD, Executive Director of the Bulgarian government's "Program of access to information" (Bulgaria).

23. Ivanitskaya Olga Mikhailovna — Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Theory and Practice of Management of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute named after M.Sc. Igor Sikorsky".

24. Irvin Studin — PhD, Professor in the School of Public Policy and Governance of the University of Toronto, President of the Institute for XXI Century Questions, and also Editor-in-Chief and Publisher of Global Brief magazine (Canada).

25. Roman Petrovych Kaidashev — Doctor of juridical science, Associate professor, Professor of the Department of public administration of the Interregional Academy of Personnel Management.

26. Evgeny Grigoryevich Kartashov — Doctor of science in Public Administration, Head of the Department of Project Management and General Professional Disciplines, Institute of Management and Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

27. Kislov Denis Vasilievich — Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Corresponding Member of the Ukrainian Academy of Sciences, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management.

28. Volodymyr Mykolaiovych Kozakov — Doctor of science in Public Administration, Professor of public policy and social development of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

29. Oleksandr Anatoliiovych Kornievs-kyy — Doctor of Political Science, Associate professor, the Head of the Dept. of civil society of the National Institute for Strategic Studies (NISS).

30. Iryna Petrivna Krynychna — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor, Professor Department of Public Administration and Local Self-Government of the Dnepropetrovsk Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

31. Oleksii Igorevych Kryukov — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of Political Science and Philosophy of the Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

32. Yurii Oleksiyovych Lytvyn — Doctor of science in Public Administration, Professor, Head of the Dept. of Public Administration and Local government of the Academy of Municipal Management.

33. Ivan Petrovych Lopushynskyi — Doctor of science in Public Administration, Professor, Head of the Dept. of public administration and local government of the Kherson National Technical University.

34. Oleksii Yuriyovych Mamichev — Doctor of Political Science, Associate professor, Head of the Department of Theory and history of Russian and international law of the Vladivostok State University of Economics and Service (Russia).

35. Mykola Mykolaiovych Mykolaichuk — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of economic and financial policy of the Odessa Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

36. Edward Vazhayevych Mikeladze — Candidate of Economic Science, Professor, Tbil Abuseridze Hichaurskiy University. Faculty of Economics and Business (Georgia).

37. Michel Maffesoli — Professor of the Paris Descartes University / Paris V (Paris, the French Republic).

38. Oleksandr Volodymyrovych Molodtsov — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of Public Administration and Local Self-government of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas.

39. Raisa Andriivna Naumenko — Doctor of science in Public Administration, Senior Research, Professor of the Dept. of management of the Kyiv National University of Trade and Economics.

40. Svitlana Mykhailivna Naumkina — Doctor of Political Science, Professor of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky.

41. Oleksandr Mykhailovych Nepomniashchy — Doctor of science in Public Administration, Academician of Academy of building of Ukraine, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management, Honored Builder of Ukraine.

42. Larysa Mykolaivna Novak-Kaliaieva — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor, Professor of the Dept. of Public Administration and Local Self-government of the Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

43. Tetiana Vasylivna Novachenko — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor of the Dept. of parliamentary and political management of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

44. Vitalii Mykolaiovych Oluiko — Doctor of science in Public Administration, Professor, Head of Khmelnytsky regional territorial office of the Antimonopoly Committee of Ukraine.

45. Oksana Ihorivna Parkhomenko-Kutsevil — Doctor of science in Public Administration, Advisor of the Head of the National Agency on corruption prevention.

46. Konstantin Vladimirovich Pivovarov — Doctor of Science in Public Administration, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Human Resources Management.

47. Maria Ivanivna Piren — Doctor of Social Sciences, Professor, Head of the Dept. of the Chernivtsi National University.

48. Ruslan Mykolaiovych Plushch — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor of the Dept. of Public Administration and Local Self-government of the Kherson National Technical University.

49. Oleh Valentynovych Polovtsev — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of Public Administration and Local Self-government of the Kherson National Technical University.

50. Oleksandr Vitaliiiovych Radchenko — Doctor of science in Public Administration, Professor of the emergency Pomeranian Academy in Slupsk (Poland).

51. Yevhenii Viktorovych Romat — Doctor of science in Public Administration, Head of the Dept. of marketing and advertising of the Kyiv National University of Trade and Economics.

52. Olha Mstyslavivna Rudenko — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor, Director of the Research Institute of Public Administration and Management of the Chernihiv National Technological University.

53. Anatolii Oleksandrovych Ruchka — Doctor of Social Sciences, Professor, Chief researcher of the Institute of Sociology of National Academy of Science of Ukraine.

54. Serhii Yehorovych Sahanienko — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of public administration and local government of the Odessa Regional Institute of Public Administration under the President of Ukraine of the National of Public Administration under the President of Ukraine.

55. Maiia Volodymyrivna Sitsinska — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of Philosophy and Political Science of the National University of the State Tax Service of Ukraine.

56. Alexander Anatoliiovych Slinko — Doctor of Political Science, Professor, Head of the Department of political science and political administration of the Voronezh branch of the Russian Academy of National Economy and Public Service under the President of the Russian Federation (Russia).

57. Natalia Ivanivna Sobolieva — Doctor of Social Sciences, senior researcher, leading researcher of the Institute of Sociology of National Academy of Science of Ukraine.

58. Inna Hennadiivna Surai — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor of the Dept. of parliamentary and political management of the of the National of Public Administration under the President of Ukraine.

59. Olena Volodymyrivna Sushyi — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor, head of the laboratory of the Institute of Social and Political Psychology of the National Academy of Political Science of Ukraine.

60. Tadeusz Trocikowski — Doctor of Management Sciences, professor, corresponding member of the Regional Academy of Management, Chairman of the Regional Centre for European Integration (Poland).

61. Larysa Mykhailivna Usachenko — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine.

62. Alina Anatoliivna Khaletska — Doctor of science in Public Administration, Professor, Head of the Dept. of Management of Organizations and Foreign Activity of the Volyn Institute of Economics and Management.

63. Tetiana Viacheslavivna Filipenko — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Interregional Academy of Personnel Management.

64. Iryna Vitaliivna Chaplay — PhD in Public Administration, Associate Professor of

the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management, Executive Director of the Presidium of the NGO “Ukrainian Assembly of doctors of science in public administration”.

65. Olha Volodymyrivna Chervyakova — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Department of public administration of the Interregional Academy of Personnel Management.

66. Yurii Heorhiiovych Chernyshev — Doctor of Political Science, Professor, Head of the Department of Altai State University, Director of the Altai School of Political Studies (Russia).

67. Yurii Zhanovych Shaigorodskyi — Doctor of Political Science, Associate professor, Chief Research Scientist of the I. F. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the NAS of Ukraine.

68. Yurii Valeriiiovych Shpak — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of Economics of the enterprise of the East European University of economics and management.

69. Alina Yuriivna Yakymchuk — Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Dept. of public administration, documentation and information activities of the National University of Water Household and Environment.

70. Jautrite Briede — Dr. iur, Professor, University of Latvia, Faculty of Law (Latvia).

ЗМІСТ

Афонін Е. А., Мартинов А. Ю. Архетипи індивідуального і колективного в моделі універсального соціального циклу ...	18	управлінні: сутність та тенденції розвитку (архетиповий вимір).....	136
Бельська Т. В., Лашкіна М. Г. Країни перехідної демократії під час демократичного транзиту: архетипний аспект	34	Котовська О. П. Конструювання ідентичностей та цінностей у вимірах локального, національного та віртуального просторів	148
Валевський О. Л. Інституціональні та ціннісні засади реформ в Україні: європейський контекст	51	Лопіна В. В. Архетип споживання та його суперечності в сучасному європейському просторі економічних та соціальних взаємодій.....	164
Гавкалова Н. Л., Амосов О. Ю. Влияние архетипов на общественные трансформации ...	63	Напльоков Ю. В. Архетипні основи ціннісного вибору в процесі адаптації до сучасного суспільства	177
Гаврилюк А. М. Архетипіка українського етнічного туризму в символічних контекстах локальної ідентичності: управлінський аспект	77	Новаченко Т. В. Конкуренція уявлень ціннісних альтернатив щодо соціально- політичної реальності України.....	191
Голованова Н. В. Ціннісні орієнтири інформаційної політики в просторі Україна-ЄС (у світлі тлумачень Плотина, Левінаса і синкретичних підходів у філософії давнього Києва)	90	Омельяненко В. А. Архетипний аналіз ресурсів інноваційного розвитку європейського публічного управлінського простору (компаративний підхід)	206
Горєлова І. В., Арпентьева М. Р. Проблеми контекстного та концептуального управління.....	91	Патраков В. П. Європейські генокоди національних культур. In varietate concordia	222
Делія О. В. Архетип місця в архітектоніці середовища ієрархичної політики.....	118	Плахтій Т. О. Архетипні засади реструктуризації політичного простору	237
Довгань О. В. Публічне управління з позицій детермінованого соціального смислу (архетипний підхід)	128	Пономаренко Л. В. Сучасні тенденції та суперечності процесів націєтворення в Україні та Європейському Союзі у дзеркалі архетипіки.....	254
Карпа М. І. Компетенційний підхід у європейському публічному		Рогульський О. І. Підготовка публічних службовців у країнах Європи: архетипний підхід...	265

Семенець-Орлова І. А., Кисельова Я. Я. Багатовимірна управлінська сучасність: породження соціальних смыслів для нових колективних ідентичностей 276	соціальних конфліктів та соціальної напруженості у європейському публічному просторі 328
Сердечна Л. В. Ціннісно-смыслові архетипи “володіння” та “буття” в рекламному саморегулюванні 288	Суший О. В. Соціальна архетипіка у проблемному полі публічного управління: сучасний стан і перспективи розвитку 340
Сичова В. В. Архетипне підґрунтя взаємодії влади й опозиції в процесі реалізації політики декомунізації в Україні ... 299	Шкляревський Г. Розум, влада та просвітницький проект 355
Собольніков В. В. Несвідоме як джерело архетипу європи: дискурс номадизму в концепції М. Маффесолі 315	Щегорцова В. М. Мотивація державних службовців в архетипному підході: теорія та проблемні питання..... 373
Судаков В. І. Розподіл праці як архетипне джерело соціальної інтеграції,	Яременко Н. В., Коломієць Н. Є. Реінтерпретація архетипу “божественна дитина” в аспекті реалізації програми сталого розвитку 385

УДК 35: 316.752.4

Котовська Ольга Петрівна,

кандидат філософських наук, доцент,
докторантка кафедри публічної політики
та політичної аналітики, Національна
академія державного управління при Пре-
зидентові України, 03057, м. Київ, вул. Со-
фії Перової, 5, 1000, тел.: +38 (067) 786
03 39 e-mail: olhakotovskalviv@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8479-915X

Котовская Ольга Петровна,

кандидат философских наук, доцент, до-
кторант кафедры политической анали-
тики и прогнозирования, Национальная
академия государственного управления
при Президенте Украины, 03057, г. Киев,
ул. Софии Перовой, 5, 1000, тел.: +38
(067) 786 03 39, e-mail: olhakotovskalviv@
gmail.com

ORCID: 0000-0002-8479-915X

Kotovska Olha Petrivna,

Doctor of Philosophy, Associated Professor, Postdoctoral researcher, Department of Public
Policy and Political Analytics, National Academy for Public Administration under the
President of Ukraine, 03057, Kyiv, Str. Sofii Perovoi, 5, 1000, tel.: +38 (067) 786 03 39,
e-mail: olhakotovskalviv@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8479-915X

DOI <https://doi.org/10.31618/vadnd.v1i14.107>

КОНСТРУЮВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ ТА ЦІННОСТЕЙ У ВИМІРАХ ЛОКАЛЬНОГО, НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ВІРТУАЛЬНОГО ПРОСТОРІВ

Анотація. Досліджено сучасне значення ідентичності та цінностей у про-
сторових вимірах локального та національного, а також проаналізовано їх
крізь призму сконструйованої впродовж останніх десятиліть віртуальної ре-
альності. На основі теоретичних досліджень, історичних аналогій та наукових
прикладів показано взаємозв'язок цінностей у формуванні ідентичності, зо-
середжено увагу на проблемі розмивання традиційних та формуванні нових
ідентичностей. На відміну від західноєвропейських народів, які пройшли
шлях формування націй у власних державних кордонах, українська націо-
нальна ідентичність творилась в уявному просторі. Інституційні відмінності
творення перших українських політичних організацій у 1840-х роках у Льво-

ві та Києві наочно показують неперервність об'єднавчих зв'язків між українцями, розділеними кордонами двох “чужих” імперій. Історичний контекст й незавершений цикл самостійного формування української національної та громадсько-політичної ідентичностей загострює необхідність творення соціокультурної ідентичності на засадах архетипного підходу.

Репрезентуються сучасні виклики, що стоять перед українською державою в умовах гібридної війни та пов'язані з маніпуляцією інформацією й стереотипами. На конкретних прикладах відтворено ситуації, коли стереотипи незалежно від самої людини впливають на її поведінку й оцінку будь-якого явища, визначають межі її особистого вибору. Показано, як віртуальний простір змінює звичні для людини модерну уявлення про себе, свою ідентичність і спільноту з якою вона себе ототожнює. З одного боку, віртуальна реальність створює колосальну кількість можливостей для виявлення особистості, а з іншого — вона є джерелом маніпуляцій інформацією на рівні індивіда, держави й світової спільноти.

Ключові слова: ідентичність, цінності, конструювання нових ідентичностей та цінностей, стереотипи, маніпуляція інформацією, архетипний підхід.

КОНСТРУИРОВАНИЕ ИДЕНТИЧНОСТЕЙ И ЦЕННОСТЕЙ В ИЗМЕРЕНИИ ЛОКАЛЬНОГО, НАЦИОНАЛЬНОГО И ВИРТУАЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА

Аннотация. Исследовано современное значение идентичности и ценностей в пространственных измерениях локального и национального, а также анализа их в отношении к сконструированной в течение последних десятилетий виртуальной реальности. На основе теоретических исследований, исторических аналогий и наглядных примеров показана взаимосвязь ценностей в формировании идентичности, сосредоточено внимание на проблеме размывания традиционных и формирование новых идентичностей. В отличие от западноевропейских народов, прошедших путь формирования наций в собственных государственных границах, украинская национальная идентичность создавалась в воображаемом пространстве. Институциональные различия создания первых украинских политических организаций в 1840-х годах во Львове и Киеве наглядно показывают непрерывность объединительных связей между украинцами, разделенными границами двух для них “чужих” империй. Исторический контекст и незавершенный цикл самостоятельного формирования украинской национальной и общественно-политической идентичностей обостряет необходимость создания соціокультурної ідентичності на основі архетипического подхода.

Предлагаемая статья также представляет современные вызовы, которые стоят перед украинским государством в условиях гибридной войны и связанные с манипуляцией информацией и стереотипами. На конкретных примерах воспроизведены ситуации, когда стереотипы независимо от самого человека влияют на его поведение и оценку любого явления, определяют границы его

личного выбора. Показано, как виртуальное пространство меняет привычные для человека модерна представление о себе, своей идентичности и объединением с которым он себя отождествляет. С одной стороны, виртуальная реальность создает колоссальное количество возможностей для проявления личности, а с другой — она является источником манипуляций информацией на уровне индивида, государства и мирового сообщества.

Ключевые слова: идентичность, ценности, конструирование новых идентичностей и ценностей, стереотипы, манипуляция информацией, архетипический подход.

THE CONSTRUCTION OF IDENTITY AND VALUES IN LOCAL, NATIONAL AND VIRTUAL SPACE

Abstract. The article reveals the study of the contemporary meaning of identity and values in local and national dimensions, as well as their analysis in the context of the virtual reality, constructed during the last decades. On the basis of theoretical background, historical analogies and practical examples, the author shows the influence of values on the identity formation, focuses on the problem of the erosion of traditional and the formation of new identities. If to compare conditions of Ukrainian national identity constructing with those western European peoples, which were formed as nations at their own state borders, Ukrainian national identity was shaped in imagined by Ukrainians space. Institutional differences in the creation of the first Ukrainian political organizations in Lviv and Kyiv clearly represent a very important component — divided by the border between two empires Ukrainians were constantly connected by the idea of their unity. The historical context and the unfinished cycle of independent formation of Ukrainian national and socio-political identities strengthen the need to create a socio-cultural identity on the basis of an archetypal approach.

The article also represents contemporary challenges, which Ukrainian state faces in conditions of hybrid warfare and which are provoked by the manipulation of information and stereotypes. Incorporating concrete examples, the author shows how stereotypes influence on one's own behavior and estimation of any phenomenon; determine the limits of personal choices. At the same time virtual space changes image of oneself, self-identity and the community which a person identifies "the Self" with. From one point of view, virtual reality opens huge amount of possibilities for personal self-realization, from another, it can be a source for manipulations of information in the individual, state or international levels.

Keywords: identity, values, construction of new identities and values, stereotypes, manipulation of information, archetypal approach.

Постановка проблеми. Постмодерний світ — це реальність свідомо вибраних, конструйованих чи нав'я-

заних кимось ззовні ідентичностей, цінностей та смислів, які творять у певному локальному, національному

чи віртуальному просторі паралельні світи. Ці світи можуть перетинатись, конфліктувати чи взагалі не знати про існування одне одного. Пік популярності терміна “ідентичність” припадає на початок 2000-х років, а терміна “цінності” — на 2010-ті роки. Власне кажучи, цінності стали одним з ключових понять не тільки у наукових публікаціях з аксіології, але й у повсякденних мовленнєвих практиках політиків, економістів, громадських діячів, журналістів, блогерів. На важливих економічних й геополітичних форумах в першу чергу говориться про цінності та моральний капітал (П. Штомпка) як визначальну складову розвитку і самозбереження спільноти та людства. Чи віддзеркалюють ці два терміни найбільш назрілі чи, можливо, штучно сконструйовані в перші десятиліття XXI ст. проблеми суспільства? — це питання, що пов’язані з новими феноменами “постістини”, “віртуальної реальності” та “псевдореальності”. Псевдореальність формується як паралельний світ, що побудований за певною власною логікою переважно керованою чи маніпульованою засобами масової інформації та інтернет-ресурсами, які насправді лише підтримують домінуючі у паралельних світах уявлення про реальність [10, с. 55].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У другій половині XX ст. поняття “ідентичність” та “цінності” стали предметом значної кількості міждисциплінарних досліджень (Ю. Габермас, В. Джеймс, Е. Гіденс, Е. Еріксон, Р. Інглгарт, Г. Клагес, Дж. Мід, С. Московічі та ін.). Водночас з початком тисячоліття такі

науковці як З. Бауман, М. Кастельс, М. Маффесолі, Р. Патнем, П. Штомпка, Ф. Фукуяма та ін. частіше звертаються у своїх дослідженнях до проблеми розмивання традиційних ідентичностей та конструювання нових типів локальних, національних, віртуальних ідентичностей постмодерну. Такі зарубіжні дослідники як О. Гнатюк, Н. Девіс, А. Еткінд, С. Плохій, Т. Снайдер та українські дослідники Е. Афонін, Я. Грицак, Є. Головаха, О. Донченко, О. Забужко, А. Колодій, В. Малінін, Є. Романенко, А. Ручка, М. Рябчук, О. Стегній, О. Суший та інші безпосередньо займаються аналізом вітчизняних особливостей формування ідентичностей та трансформації цінностей. Від початку відкритої форми гібридної війни з боку Росії однією з центральних тем для представників української влади, науковців (Г. Почепцов, Є. Магда, В. Горбулін та ін.) та громадських діячів стала проблема інформаційної протидії штучним (фейковим) інформаційним повідомленням на масовому комунікаційному рівні. З огляду на це формування цілісної соціокультурної ідентичності та спільних для українського народу цінностей є важливим чинником подолання травми колоніального минулого, визначення власного шляху державотворення, вироблення дієвої стратегії популяризації українського культурного “продукту” та відродження цілісного колективного архетипу Самості (К. Юнг).

Мета статті — проаналізувати сучасне значення ідентичностей та цінностей у просторових вимірах локального та національного, а також

наблизити їх до сконструйованої впродовж останніх десятиліть так званої віртуальної реальності. Для реалізації поставленої дослідницької мети авторкою використано сучасні методи дослідження, зокрема архетипний та аксіологічний, історичний та соціокультурний, а також прикладні методи (кейс-стаді).

Виклад основного матеріалу. Перш ніж розпочати концептуально-філософське осмислення впливу часово-просторових змінних на конструювання ідентичностей та трансформацію цінностей звернемося до тих концептів, з якими вони пов'язані, а саме до понять “ідентичність” та “цінності”.

Цінності — це явище соціальне, яке безпосередньо пов'язане з психосоціальною природою людини, впливає на її діяльність, соціальний вибір і в цілому на суспільну поведінку людини. Дослідники розрізняють цінності матеріальні / духовні, термінальні (цінності-цілі) / операційні (цінності-засоби). В цьому розмаїтті виділяють також ціннісні орієнтири або соціальні (культурні, громадянські, політич-

ні) цінності. Громадянські цінності, як ідейна основа громадянського суспільства, виражають рівень громадської активності, взаємостосунки довіри чи підозри до державних інститутів влади, груп інтересів чи окремих суб'єктів. Цінності на макрорівні формуються під впливом соціокультурного середовища та своєю чергою творять такі соціальні зв'язки, які можуть стати додатковим “ресурсом” для економічного розвитку держави. На рис. 1 показано взаємозв'язок цінностей у формуванні соціального та морального капіталу. Польський соціолог П. Штомпка визначає моральний капітал через шість ключових цінностей (довіра, лояльність та повага до іншого, взаємність зобов'язань, солідарність, справедливість) та зазначає, “простір міжлюдських відносин, пов'язаних з цінностями можна визначити як моральний простір, а індивіди і спільноти, які діють в межах цього простору можна описати як таких, що володіють моральним капіталом” [16, с. 15].

Розмаїття соціально-ціннісних різновидів впорядковується на основі

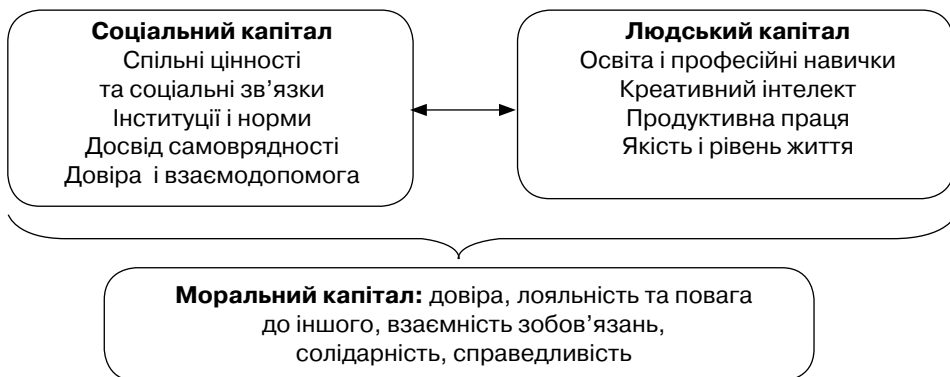

Рис. 1. Порівняння цінностей морального та соціального капіталу

особистісної ідентичності, самоотождоження людини з національною, соціальною та іншими спільнотами. Ідентичність — це самоусвідомлення та співвіднесення себе з іншими індивідами та соціальними групами, яким притаманні певні культурні, соціальні, економічні чи релігійні ознаки. Тобто, по-перше ідентичність конструюється на основі зв'язків, які об'єднують індивідів у групу. По-друге, ознаки, які набувають визначального характеру для формування певного типу ідентичності, зумовлені особливостями певного історичного періоду. По-третє, вибір ідентичності здійснюється індивідом автоматично чи усвідомлено, коли людина приймає або відмовляється від зв'язків, які їй апріорі задані через народження, соціальне походження чи стать. На рис. 2 авторкою укладено своєрідну карту ідентичності, тобто визначено основні складові формування феномену ідентичності, його типізацію, наукові напрацювання, історичні особливості та сучасні зміни.

Процеси ідентифікації та соціалізації мають свої особистісні та групові часово-культурно-просторові особливості, які впливають на формування домінуючих видів ідентичності, як протягом життя конкретної людини, спільноти, так і людства загалом. Водночас соціокультурні трансформації доби постмодерну зумовили виникнення нового модусу ідентичності — соціетальної, яка на відміну від соціальної зорієнтована на колективні уявлення про “своє” і “чуже”. Соціетальна ідентичність спрямована на нематеріальні культурні цінності, на індиві-

дуальний саморозвиток з точки зору цілісності та безперервності власної зміни [1, с. 267].

Соціетальній ідентичності передували ідентичності модерного періоду. Національна ідентичність яскраво проявилась спершу серед тогочасної станової та інтелектуальної еліти. На сьогодні вона зберігає свій визначальний вплив у моноетнічних спільнотах та характерна для суспільств з традиційними цінностями. Важливими складовими національної ідентичності є також культура, яка на символічному рівні об'єднує національну спільноту, та національна ідея, яка формується як своєрідне ідейне бачення реалізації спільних й унікальних, з погляду цієї спільноти, цінностей.

Досі у деяких народів триває процес національної самоідентифікації, коли національна ідентичність формується через відокремлення від інших етнонаціональних спільнот. Способи відмежування “власного” від “чужого” бувають різними: від толерантного співжиття з “іншими” як “близькими сусідами” до агресивного протистояння на ґрунті національної належності. Якщо у сфері культури міжнаціональний та міжрелігійних/міжконфесійний діалог практично завжди призводить до розквіту та збагачення сусідніх культурних традицій унікальними зразками архітектури, літератури й мистецтва, то у просторовому вимірі співжиття з іншою етнонаціональною спільнотою є джерелом потенційного конфлікту (сепаратистські настрої, озброєні конфлікти, тероризм). Часові й просторові межі розгортання кон-

Рис. 2. Карта ідентичності

флікту залежать від сили впливу на масову свідомість конфронтуючих стереотипів, а також від соціальної дистанції, тобто (не)готовності членів спільноти вступати у відносини

з “іншим” як “близьким”, “чужим” чи “ворожим”.

Протягом століть сучасна Україна була місцем зустрічі різних культур і “кривавими землями” (Т. Снайдер)

через найбільші людські втрати під час воєн між “їхніми” імперіями. “У XVIII ст. Україною керували з Санкт-Петербурга й Відня, Варшави та Стамбула. У XIX ст. з цього переліку лишилося тільки перші дві столиці. У другій половині XX ст. на більшості українських земель планувала лише Москва. Кожна з імперій претендувала на землю та її багатства, залишаючи свій відбиток на ландшафті та характері населення, сприяючи формуванню особливої прикордонної ідентичності та духу”, — стверджує професор української історії та директор Українського наукового інституту у Гарварді С. Плохій [8, с. 23]. Отже, якщо досліджувати культурну, релігійну, національну чи громадсько-політичну ідентичності України, слід завжди враховувати соціокультурний простір та історичні передумови, які безпосередньо вплинули на процес їх формування.

Сучасна українська культурна ідентичність у значній мірі є результатом взаємодії двох рухомих кордонів: перший з них пролягає між євразійським степами та східноєвропейським лісостепом, другий — між східним та західним християнством [8, с. 24]. Якщо перший з кордонів є просторовим та впливає на формування регіональних ідентичностей, то другий, насамперед, є ціннісно-смісловим, що означає його сутнісний вплив на формування усіх виявів людського життя. Після того як у XVIII ст. цей другий кордон сягнув Дніпра і перемістився до меж Галичини, до кордонів між імперіями Габсбургів та Романових, він досі залишається у ментальності укра-

їнців [8, с. 450]. Цей кордон також показує значні відмінності у традиціях суспільно-політичного життя, що впливає на способи формування громадсько-політичної ідентичності та ведення публічної політики в сучасній Україні.

Громадсько-політична ідентичність — це ідейний “продукт” Нового часу і Просвітництва. У цей період важливе значення відіграють переконання в дієвості правового та раціонально-комунікативного механізмів захисту власних прав і свобод (Дж. Локк) та теорія договірного характеру походження держави, яка виникає як необхідна умова обмеження егоїстичних за своєю природою людей заради їх виживання (Т. Гоббс). Сформований ще в грецьких полісах інститут громадянства від XVIII ст. поступово зміцнювався у англосаксонській (британській і північноамериканській) та західноєвропейській (континентальній) традиціях на законодавчому рівні у громадянських та політичних правах, які захищають громадянина від несправедливості з боку держави та забезпечують можливість брати участь в громадянсько-політичному житті суспільства.

Інститут громадянства, так само як особливості функціонування громадянського суспільства зберігають свої культурно-цивілізаційні відмінності досі. Послугуючись просторовим критерієм можна говорити про наступні моделі громадянського суспільства за країнами та цивілізаційними групами країн: англосаксонську, континентальну, центрально-східноєвропейську, східноазійську, близькосхідну та інші

[7, с. 158]. У 30–40-х роках XIX ст. французький державний діяч А. де Токвіль наголосив на тому, що саме інститути громадянського суспільства як особлива сфера діяльності громадян, здатних до самоорганізації заради захисту власних інтересів, становлять основу основ американської демократії. “Повсюди там, де на чолі якоїсь нової справи у Франції ви побачите представника уряду, а в Англії — якогось вельможного пана, — пише А. де Токвіль, — будьте певні, що у Сполучених Штатах ви матимете справу з якоюсь асоціацією чи об’єднанням” [12, с. 416].

Загальні політичні права, зокрема жіноче виборче право, почали застосовуватись з кінця XIX ст. А творчість А. де Токвіля, починаючи десь з 1930 р., зазнала “дивовижної нової хвилі популярності” в американській та західноєвропейській традиції й тепер наново переосмислюється державами посткомуністичного минулого [4, с. 7].

Відмінності в умовах формування громадсько-політичної ідентичності українців по дві сторони реального кордону у часи А. де Токвіля можна показати на прикладі високосного 1848 р., який увійшов у європейську історію як рік “Весни народів”. Заворушення, які почалися у лютому 1848 р. в Парижі, поширились на тогочасну Італію, Німеччину й усю Австрійську імперію з Галичиною включно. Через протести й повстання у володіннях династії Габсбургів німці, поляки, італійці, румуни, хорвати, українці, чехи та угорці намагалися вибороти ширшу автономію та національні свободи для своїх народів. Тоді було скасовано кріпосне

право в Австрійській імперії. Діти й онуки селян, звільнені від традиційної панщини, могли не тільки виростати заможними фермерами, а й міщанами, та розпочинати активно діяти на ниві відстоювання власних національних прав. 2 травня 1848 р. на з’їзді української галицької інтелігенції у Львові була створена перша українська політична організація — Головна Руська Рада, яка проголосила вірність цісареві та розвиток “нашої руської (української — О. К.) народності”. Після цього були створені численні місцеві осередки, народні театри, які мали підтримку як з боку місцевого населення, так і з австрійського губернатора Галичини. Друкованим виданням Головної Руської ради була перша україномовна газета “Зоря Галицька”. У протоколі засідання від 15 травня 1848 р. зазначалося, що символ галицьких українців — лев, кольори “руські (українські — О. К.) синій і жовтий”. Цього високосного року у Києві, що перебував у складі Російської імперії, були розпочаті репресії проти членів Кирило-Мефодіївського братства. Зауважимо, що товариство як політична організація з ідеєю створення української автономії діяло впродовж 1845–1847 років таємно у складі 12 членів, до яких в т. ч. належав Т. Шевченко.

Ці часові збіги й інституційні відмінності творення перших українських політичних організацій у Львові та Києві наочно показують дуже важливу складову розвитку української культури, національної ідентичності та громадсько-політичної активності — неперервність об’єднавчих зв’язків між українцями,

розділеними кордоном. Символічно, що слова і музика Державного Гімну незалежної України були створені “киянином” Павлом Чубинським та “галичанином” Михайлом Вербицьким, які жили по різні сторони кордону та водночас були послідовниками двох перших українських політичних організацій, Кирило-Мефодіївського товариства та Головної Руської Ради. Перед створенням Гімну “Ще не вмерла Україна” українці Галичини називали себе русинами і власне з творчістю Кобзаря та патріотичною поезією Павла Чубинського стали іменувати себе українцями Галичини.

Отже, на відміну від традицій тих західноєвропейських народів, що пройшли шлях формування націй у власних державних кордонах, українська національна ідентичність творилась в уявному просторі, який реально був розділений кордонами двох “чужих” імперій. Спроби таких українців та українок, як І. Франко, Леся Українка, М. Хвильовий створити власні культурні проекти, модернізувати (“європеїзувати”) історичну спадщину й відкрити її світові після Першої світової війни були обірвані репресивною комуністичною машиною спочатку у центральній та східній частинах України [3], а двадцять років пізніше й у решті західних областей Української РСР. Як зазначає один з найвпливовіших дослідників політики ідентичності в інформаційному суспільстві М. Кастельс: “Радянський Союз був побудований на засаді подвійної ідентичності: з одного боку, етнічних ідентичностей, підпорядкованих російській, а з іншого боку, новій радянській ідентичності”. Радянський

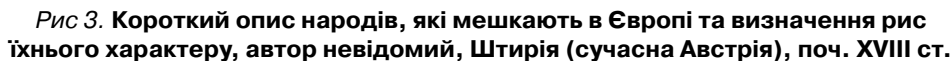
(совєцький) народ мав бути новою культурною ідентичністю, мета якого полягала у побудові комунізму” [13, с. 38].

Історичний контекст й незавершений цикл самостійного формування української національної та громадсько-політичної ідентичності, загострюють необхідність творення соціокультурної ідентичності на засадах архетипного підходу. Сутність архетипного підходу, запропонованого, зокрема, О. Суший, передбачає включення часової складової до дослідження динамічної природи психосоціальних явищ. Це дозволяє, “по-перше, виявити особливості впливу архетипних механізмів у процесі суспільної трансформації, по-друге, показати, що у процесі суспільної трансформації кардинальні зміни відбуваються не лише на зовнішньому — соціально-інституційному рівні суспільної системи, але й у глибинних структурах психічного буття людей” [11, с. 213].

Соціокультурна ідентичність як більш комплексний інтегрований в історичний контекст феномен є основним чинником консолідації, який забезпечує включення громадян до реалізації загальнодержавних завдань; поєднує національну, громадсько-політичну ідентичності [6]. Саме тому створення національного символічного та інформаційно-комунікативного просторів, здійснення політики колективної пам’яті є життєво важливими для України в умовах гібридної війни. Таке завдання як формування цілісної соціокультурної ідентичності безпосередньо стоїть перед державними суб’єктами, інституціями громадян-

став причиною емоційного підживлення стереотипів ми зупинимось тільки на двох “ознаках”. Так звичай у іспанця — панські, у француза — безпосередні, у італійця — підлабузницькі, у німця — прямолінійні, у англійця — конкретні, у шведа — сильні і зверхні, у поляка — сільські, в угорця — нелояльні, у росіянина — нечесні, у турка — непевні. Згідно з цією табличкою у іспанців вдосталь є фруктів, у французів — виробів, у італійців — вина, у німців — зерна, у англійців — худоби, у шведів — корисних копалин, у поляків — хутра, в угорців — всього, у росіян — бджіл, у турків — делікатних м’яких речей.

Наведена типізація є наочним прикладом стереотипізації народів і тих патріархальних цінностей, які існували у цей період. Тільки чоловіки могли бути представниками своїх народів на цьому історично-

му етапі. Характеристики не узгоджуються між собою і з позиції здорового глузду не творять цілісний образ. Зрештою стереотипи й не виконують такої функції. Вони формуються в такий спосіб, щоб на основі упереджених узагальнених уявлень конструювати позитивний чи негативний образ про “іншого”. Тобто, стереотипи формують у масовій свідомості власну реальність, яка може цілковито розходитись з дійсністю і створювати штучний конфлікт з “іншим”, особливо тоді, коли особа не має безпосереднього контакту з “іншим”. Найбільша небезпека стереотипізації полягає в тому, що через подання відповідно підібраної інформації відбувається підживлення стереотипів з високим рівнем емоційного забарвлення. Використання стереотипів є одним з ключових механізмів маніпуляції масовою свідомістю у масмедійному та віртуальному просторах.

Наскільки важливою є роль інформації у процесі трансформації стереотипів Волтер Ліппманн розкрив у своїй оригінальній міждисциплінарній праці “Громадська думка” (1922), яка була опублікована через три роки після закінчення Першої світової війни. Американський публіцист наводить конкретні випадки, коли стереотипи (*образи в наших головах*) здатні трансформуватись під впливом інформації ззовні. На прикладі гіпотетичної ситуації він розкриває зміну поведінки мешканців острова в океані, які продовжували жити звичайним добросусідським життям, не знаючи про початок у серпні 1914 р. Першої світової війни. В середині вересня інформація,

що надійшла з прибулого корабля, змінила усталений світ англійців, французів та німців, які мешкали на острові. “Вони довідались, що понад шести тижнів ті з них, хто був англійцями, і ті з них, хто були французами, боролися заради святості договорів проти тих з них, хто були німцями. За шість незрозумілих тижнів вони поводитись ніби друзі, коли насправді були ворогами” [14].

Даний приклад показує конкретний факт і його інтерпретацію різними членами конфлікту на основі стереотипів, що у латентній (прихованій) формі існують у колективній пам’яті. Описана ситуація, спроектована зовні, модифікує індивідуальне уявлення про світ й незалежно від самої людини більшою чи меншою мірою впливає на її судження про “іншого” як “близького”, “чужого”, “ворожого”. Але чи для зміни у оцінці конкретних англійців, французів та німців з острова були реальні для них самих причини? Як змінилась в цій ситуації поведінка жителів в острова в океані? І що реально лежить в основі таких змін? Відповіді на ці запитання залежать від індивідуального вибору, що входить до сфери конфлікту досвіду безпосередніх міжособистісних стосунків на острові та патріотичних почуттів, які пов’язують їх з власними національними спільнотами. Аналізуючи причини таких різких змін у настроях колишніх приятелів та близьких сусідів, які миттєво опинились по різні сторони барикад, варто говорити про переоцінку себе і кожного з них з точки зору ментальної самоідентифікації, національної ідентичності. Але якщо, скажімо, припустити, що

факт початку війни був недостовірним або цілеспрямовано вигаданим капітаном, недобросовісним газетярем чи будь-ким іншим, то у запропонованій ситуації можна чітко спостерігати пряму маніпуляцію свідомістю людей, обмежених у доступі до альтернативних джерел інформації.

Інакше кажучи, міфи та стереотипи незалежно від самої людини впливають на її поведінку й оцінку будь-якого явища, визначають межі її особистого вибору. І, якщо протягом попередніх століть ліберально-демократична традиція у свободі преси вбачала джерело формування *публічної сфери* (Ю. Габермас) [2], незалежного від держави простору критичної дискусії [5, с. 90], то упродовж XX ст. спочатку газети, а потім радіо, телебачення і соціальні мережі стали одним з дієвіших знарядь влади, механізмом маніпуляції масовою свідомістю. Більше того, величезний скандал, який щойно розгорнувся (весною 2018 р.) навколо витоку даних більш ніж 87 мільйонів користувачів *Facebook*, які були використані фахівцями британської компанії “Кембридж Аналітика” (Cambridge Analytica) для створення психологічних портретів та відповідних варіантів рекламних повідомлень під час виборчих кампаній, засвідчив, що в (пост) інформаційному суспільстві методи маніпуляції настільки удосконалюються, що протидіяти їм можна тільки на рівні світової спільноти. Захист особистих даних та протидія фейковим, неправдивим інформаційним повідомленням, необхідність підтвердження ідентичності

та місця розташування під час розміщення політичної реклами у соціальних мережах — це, за словами засновника соціальної мережі Facebook Марка Цукерберга, один з механізмів запобігання таким маніпуляціям, як пропаганда з Росії під час президентської кампанії у США 2016 р. [9].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи загальні тенденції розуміння ідентичностей та цінностей, слід зазначити, що сучасне їх пояснення головно наголошує на доказових, емпірично доведених аргументах та не вирішує екзистенційного занепокоєння тих мислителів, які не перестають апелювати до духовного начала кожного окремого індивіда при виборі своєї ідентичності. Життя у світі постмодерну є невинним творенням паралельних ідентичностей; пошуком, переосмисленням і конструюванням нових смислів-цінностей. Плюралізація життєвих стилів, пропагування інакшості й особистої свободи набуло нових форм конструювання ідентичності у координатах нетрадиційної сексуальної орієнтації, але не у сферу бажаної інтимності з “іншим” як близьким. Людина “плинної сучасності” (З. Бауман), як турист, не заглиблюється у внутрішні дилеми життєвих виборів, не бере участі у громадсько-політичному житті власного міста чи держави, а ставиться до життя як до розваги. Все, що виходить поза межі приватних інтересів, не цікавить людину “плинної сучасності”. Діагностуючи негативні зміни, які впродовж останньої чверті XX ст. відбулись

у виборчій активності американців, Р. Патнем прийшов до висновку, що зниження показників стосується не лише громадсько-політичної сфери, а й звичного проведення вільного часу. Традиційні для американців “командний дух”, родинні цінності відійшли у минуле й сучасний американець надає перевагу грати навіть групові ігри наодинці із собою, а не у колі друзів чи сім’ї [15].

З іншого боку, нові соціальні зв’язки, які виникають через комунікацію в соціальних мережах, формують нові соціальні рухи поза інститутами громадянського суспільства (М. Кастельс). Віртуальний простір змінює звичні для людини модерну уявлення про себе і власне місце у світі. Завдяки новітнім технологіям людина незалежно від її соціального статусу й місцезнаходження може в лічені секунди стати відомою, створити стартап чи об’єднати групу людей для реалізації спільної ідеї, не виходячи з дому. Але віртуальна реальність має колосальну кількість можливостей для маніпуляцій як інформациєю на рівні індивіда, так і на рівні держави й світової спільноти. Протистояти їм може тільки цілісна особистість й держава, яка здатна створити консолідоване суспільство на засадах спільних ціннісно-смислових орієнтирів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афонін Е. А., Бережний Я. В., Валевський О. Л. та ін. Концептуальні засади взаємодії політики й управління: навч. посіб. [Текст] / за заг. ред. В. А. Ребкала, В. А. Шахова, В. В. Голубь, В. М. Козакова. — К. : НАДУ, 2010. — 300 с.
2. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянського суспільства / Ю. Габермас; пер. з нім. А. Онишка. — Львів: Літопис, 2000. — 318 с.
3. Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність / О. Гнатюк; пер. з польськ. — К.: Критика, 2005. — 528 с.
4. Жарден А. Передмова / Ф. Жарден // Токвіль А. де. Про демократію в Америці: у 2 т.; пер. з франц. Г. Філіпчука. Т. 1. — К.: ВД “Всесвіт”, 1999. — С. 7–15.
5. Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки / В. Кулик. — К.: Критика, 2010. — 656 с.
6. Малінін В. В. Механізми формування соціокультурної ідентичності в контексті реформування системи державного управління : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. / В. В. Малінін. — Івано-Франківськ, 2016. — 19 с.
7. Основи демократії: Підруч. для студ. вищих навчальних закладів / за заг. ред. А. Колодій. — Львів: Астролябія, 2009. — 832 с.
8. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / С. Плохій. — Харків: КСД, 2016. — 496 с.
9. Сафаров А. Скандал з витоком даних у Facebook: як це? / Deutsche Welle 11.04.2018 [Електронний ресурс] / А. Сафаров. — Режим доступу : <http://www.dw.com/uk/%D1%81%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D0%BB-%D0%B7-%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BC-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D1%83-facebook-%D1%8F%D0%BA->

%D1%86%D0%B5-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D1%81%D1%8F/a-43337300

10. *Світова гібридна війна: український фронт* : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. — К. : НІСД, 2017. — 496 с.
11. *Суший О. В.* Психосоціальна культура державного управління : монографія / О. В. Суший. — К. : Світогляд, 2012. — 344 с.
12. *Токвіль А. де.* Про демократію в Америці: у 2 т. / А. де Токвіль; пер. з франц. Г. Філіпчука та М. Москаленка. Т. 2. — К.: ВД “Всесвіт”, 1999. — 590 с.
13. *Castells M.* The Power of Identity, [Text] / M. Castells. — 2nd ed, Wiley-Blackwell: Oxford, 2009. — vol. II. — 584 p.
14. *Lippman W.* Public Opinion. — Long Island: Wading River, 1921 [Electronic Resource] / W. Lippman. — Access mode: <http://www.gutenberg.org/cache/epub/6456/pg6456.html>
15. *Putnam R. D.* Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community / R. D. Putnam. — New York: Simon & Schuster, 2000. — 544 p.
16. *Sztompka P.* Values — a prerequisite for the well being and development of society / P. Sztompka // Open Eyes Book. — Vol. 2. — Kraków, 2017. — p. 9–21.

REFERENCES

1. *Afonin E. A., Berezhnyy Ya. V., Valevskiy O. L.* (2010). Konceptualni zasady vzayemodiyi polityky i upravlinnya [Conceptual framework for policy and governance interaction], National Academy for Public Administration, Kyiv, Ukraine.
2. *Castells M.* (2009), The Power of Identity, Vol. II, 2nd ed, Wiley-Blackwell, Oxford, UK.
3. *Gnatyuk O.* (2005), Proshhannya z imperiyeyu: Ukrayinski dyskusiyyi pro

identychnist [The leave of empire: the discourse of the Ukrainian identity], Kritika, Kyiv, Ukraine.

4. *Habermas Jü.* (2000), Strukturni pere-tvorennnya u sferi vidkrytosti: doslid-zhennya katehoriyi hromadyans'koho suspil'stva [Structural transformations in the field of openness: a study of the civil society category], Litopys, Lviv, Ukraine.
5. *Jardin A.* (1999), Peredmova [Foreword] / Tocqueville A. de. Democracy in America. vol. 1, Publishing House “Vsesvit”, Kyiv, Ukraine, p. 7–15.
6. *Kulyk V.* (2010), Dyskurs ukrayin-s'kykh mediy: identychnosti, ideolohiyi, vladni stosunky [The Ukrainian media discourse: identities, ideologies, power relations], Krytyka, Kyiv, Ukraine.
7. *Lippman W.* (1922), Public Opinion, Wading River, Long Island, US, available at: <http://www.gutenberg.org/cache/epub/6456/pg6456.html> (Accessed 14 April 2018).
8. *Malinin V. V.* (2016), “Mechanisms of socio-cultural identity formation in the context of reforming the system of public administration”, Ph.D. Thesis, Public Administration, Ivano-Frankivsk, Ukraine.
9. *Osnovy demokratiyi* [The basics of democracy] (2009), Kolodii, A. [ed.], Astrolyabiya, Lviv, Ukraine.
10. *Plokhyy S.* (2016), Brama Yevropy. Istoriya Ukrayiny vid skifs'kykh voyen do nezalezhnosti [The Gates of Europe: A History of Ukraine], Klub simejnogo dozvillja, Kharkiv, Ukraine.
11. *Putnam R. D.* (2000), Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community, Simon & Schuster, New York, US.
12. *Safarov A.* (2018), Skandal z vytokom danykh u Facebook: yak tse? [Scandal with the data in Facebook: how is it?] “Deutsche Welle” available at:

- <http://www.dw.com/uk/%D1%81%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D0%BB-%D0%B7-%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BC-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D1%83-facebook-%D1%8F%D0%BA-%D1%86%D0%B5-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D1%81%D1%8F/a-43337300> (Accessed 14 April 2018).
13. *Sushyj O. V.* (2012), *Psykhosotsial'na kul'tura derzhavnoho upravlinnya* [Psychosocial culture of public administration, Svitohlyad, Kyiv, Ukraine.
 14. *Svitova hibrydna viyna: ukrayins'kyi front* [The world hybrid war: Ukrainian forefront], (2017), Horbulin V. [ed.], NISD, Kyiv, Ukraine.
 15. *Sztompka P.* (2017), "Values — a prerequisite for the well being and development of society", *Open Eyes Book*, vol. 2, p. 9–21.
 16. *Tocqueville A. de* (1984), *Democracy in America*. vol. 2, Penguin Books, New York, US.